

**NOVA
UNIVERZA**

DIGNITAS

Revija za človekove pravice

Slovenian journal of human rights

ISSN 1408-9653

Pravice do svobode izobraževanja, do svobode znanosti in umetnosti ter do avtonomije univerze

Peter Jambrek

Article information:

To cite this document:

Jambrek, P. (2018). Pravice do svobode izobraževanja, do svobode znanosti in umetnosti ter do avtonomije univerze, Dignitas, št. 55/56, str. 3-11.

Permanent link to this document:

<https://doi.org/10.31601/dgnt/55/56-1>

Created on: 07. 12. 2018

To copy this document: publishing@nova-uni.si

For Authors:

Please visit <http://revije.nova-uni.si/> or contact Editors-in-Chief on publishing@nova-uni.si for more information.

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

© Nova univerza, 2018

**NOVA
UNIVERZA**

FAKULTETA ZA SLOVENSKE
IN MEDNARODNE ŠTUDIJE

**NOVA
UNIVERZA**

EVROPSKA PRAVNA
FAKULTETA

**NOVA
UNIVERZA**

FAKULTETA ZA DRŽAVNE
IN EVROPSKE ŠTUDIJE

Pravice do svobode izobraževanja, do svobode znanosti in umetnosti ter do avtonomije univerze

Peter Jambrek

Uredništvo Dignitasa – slovenske revije za človekove pravice – vabi k sodelovanju pri prvi številki revije Dignitas v naslednjem letu (junija 2013), in sicer s prispevki o pravici do svobode izobraževanja, svobode znanosti in umetnosti ter do avtonomije univerze. Vabimo vas, da prispevke, ki imajo lahko obliko kratkega eseja, daljše razprave ali znanstvenega članka, pošljete na e-naslov uredništva revije Dignitas (dignitas@fds.si) najkasneje do 15. aprila 2013.

MEA CULPA, MEA MAXIMA CULPA

Temeljne prvine akademske svobode so: svoboda znanosti in umetnosti, svoboda univerzitetnega pouka in avtonomija univerze. Ustava določa, da je izobraževanje svobodno.¹ Zagotovljena je svoboda znanstvenega in umetniškega ustvarjanja.² Državne univerze in državne visoke šole so avtonomne. Način njihovega financiranja ureja zakon.³

Temeljni razlog za ustavno ureditev avtonomije univerze so individualne pravice profesorjev in študentov do svobodnega izobraževanja in znanstvenega raziskovanja. Avtonomija v organizacijskem pogledu zagotavlja funkcionalno integracijo univerze kot intelektualne skupnosti znanstvenih disciplin in študijskih smeri, pedagoškega in znanstvenega osebja ter študentskih kolegijev. Duhovna – moralna in intelektualna – kohezija univerze in visokih šol pa temelji na pravilih znanstvenega etosa. Oboje – pravila institucionalne avtonomije in etosa znanosti – razmejujejo pristoj-

¹ 1. odst. 57. člena Ustave RS.

² 59. člen Ustave RS.

³ 58. člen Ustave RS.

nosti organov civilne družbe in države na eni ter univerzitetnih teles na drugi strani – in tako določajo razmerja med univerzitetno avtonomijo ter širšim socialnim sistemom.

I.

V tem pogledu slovenska univerza⁴ vsaj zadnjega pol stoletja ni imela sreče. Zakon o univerzi iz leta 1957 je na splošno določal, da »voli univerzitetne učitelje, fakultetne delavce in predstojnike fakultetnih ustanov« fakultetna uprava, ki so jo sestavljali univerzitetni učitelji in določeno število sodelavcev fakultete. Izvolitev univerzitetnih učiteljev, znanstvenih sodelavcev in predstojnikov univerzitetnih ustanov je potrjeval Univerzitetni svet. Slovenski zakon iz leta 1960 je ohranil pristojnost fakultetne uprave (to je zbora učiteljev in sodelavcev »zavoda«) pri volitvah učiteljev, ki pa jih je potrjeval svet istega zavoda. Zakon iz leta 1965 je ohranil isto ureditev, vendar pa je bila prejšnja »uprava« zavoda sedaj preimenovana v pedagoško-znanstveni svet z enakimi pristojnostmi glede volitev učiteljev. Univerzitetni zakon iz leta 1969 (»liberalna šestdeseta leta«) je predhodno ureditev liberaliziral (fakultetni svet ni več potrjeval izvolitev učiteljev) ter jo v nekoliko spremenjeni obliki približal ureditvi iz leta 1951. Univerzitetni svet ni več potrjeval izvolitev učiteljev, ampak je o njih dajal le »predhodno mnenje«.

Zakon iz leta 1975 je tudi v kadrovskega pogledu pomenil popoln prelom z dotedanjo ureditvijo, ki je ustrezala vsaj nekaterim osnovnim pogojem univerzitetne avtonomije. Prejšnje fakultetne uprave in pedagoško-znanstveni sveti kot organi fakultetne oziroma univerzitetne uprave so bili kot organi odločanja ukinjeni. O izvolitvah učiteljev in sodelavcev univerzitetnih ustanov so po novem odločali tripartitno sestavljeni sveti. Novi zakon je zagotavljal skoraj neomejen vpliv političnih in državnih organov na izbor in napredovanje univerzitetnega znanstvenega in pedagoškega osebja. Intelktualna in znanstveno-moralna skupnost univerze je bila sistematično – v vertikalni in horizontalni smeri – razbita, akademsko integracijo univerze pa je nadomestila politično-ideološka.

Katerakoli skupnost, tudi akademska, je lahko svobodna in neodvisna le toliko, kolikor je notranje trdna, povezana in močna

⁴ Izraz »slovenska univerza« uporabljam v pomenu slovenskega visokega šolstva, državnega in zasebnega, univerz in sedanjih samostojnih visokošolskih zavodov.

ter kolikor je integrirana funkcionalno in na podlagi zanjo specifičnih integrativnih mehanizmov, vrednot in skupinske morale (etosa znanosti kot specifičnega *esprit d'corps* univerze). Vsi ti pogoji akademske integracije⁵ – in s tem svobode – univerze so bili v povojnih obdobjih slovenskega in jugoslovanskega realnega socializma sistematično likvidirani.⁶

II.

»Slovensko pomlad«, katere prihod je simbolno oznanila 57. številka Nove revije (izšla je februarja 1987), njen uspešni zaključek⁷ pa razglasitev ustave slovenske suverene države (23. decembra 1991), je duhovno napolnila skupnost slovenskih intelektualcev, ki so bili zavezani svobodi umetniške in znanstvene ustvarjalnosti.

Eden od nosilnih »Prispevkov za slovenski nacionalni program« je bil posvečen slovenski univerzi.⁸ Analiza in predlogi tedaj objavljene razprave Janeza Jerovška so *mutatis mutandis* v celoti aktualni 25 let pozneje in bi jih avtor brez zadržkov podpisal tudi letos. Enako aktualna je Jerovškova analiza »širših sistemskih pogojev, v katerih deluje univerza«: »V bistvu naš sistem temelji na administrativni regulativi in monopolu moči ... Ne prenese tržnih parametrov ... Lastnost sistema je monopol na trgu, v idejah, iniciativah in ideologiji. Trg je sistemski tujek. Vsi v sistemu se borijo za monopole.« Sistem ne prenese konkurence: »Sistem je hotel boljši šolski sistem, vendar ga je z reformami poslabšal ... To pomeni, da sistem generira bolj negativno kot pozitivno moč. Loti se neče-

⁵Tudi integracije na podlagi odprave ali vsaj zmanjšanja pristojnosti fakultetne vmesne ravni upravljanja, ki preprečuje funkcionalno integracijo univerze. Skladno s tem modelom bi bile ohranjene le tiste pristojnosti fakultet, ki bi bile funkcionalne z obeh temeljnih vidikov: z vidika katedre in/ali oddelka in z vidika univerze kot celote. Po drugi strani pa bi bile (matičnim) katedram/oddelkom omogočene neposredne vzajemne povezave po vsem univerzitetnem znanstvenem in pedagoškem prostoru, številne nove študijske povezave ter interdisciplinarna raziskovanja. Primerjaj: Peter Jambrek, »Struktura ljubljanske univerze«, Naši razgledi, let. XXI, št. 24, 1972.

⁶O tem več v leta 1988 izdelanih strokovnih podlagah za Zakon o univerzi, ki ga je napisala raziskovalna skupina v sestavi Gorazd Trpin, Albin Igličar, Peter Jambrek, Anton Perenič in Mitja Novak. Rokopis študije je bil končan decembra 1988.

⁷Sintagma »slovenska pomlad« označuje spontano duhovno in socialno gibanje, katerega skupno čustveno, miselno in socialno naravnost označuje odpor proti odtujenim institucijam, represivnim organom ter duhovno izpraznjenim ideologijam starega režima. Njeno etabliranje z izvolitvijo Demosove vlade, uveljavitvijo njene ustave ter institucionalizacijo novega ustavnega sistema je ustvarilo novo, tokrat demokratično legitimirano napetost med državo, njeno oblastjo ter ljudstvom kot skupnostjo državljanov. Iskati »slovensko pomlad« po izteku leta 1991 ali najti njene dediče, naslednike ali »zaslužne osamosvojitelje« po tem času je patetično, prepotentno, nesmiselno in nepotrebno.

⁸Janez Jerovšek, »Slovenska univerza včeraj, danes, jutri«, Nova revija, 1987, letnik VI, št. 57, str. 175–193.

sa, to injicira in operativno spelje, vendar se rezultat ne sklada z zamisljijo.⁹

Še vedno lahko soglašamo z Jerovškovimi predlogi, »kakšno univerzo potrebujemo«: »... bistveni poudarek mora biti na kvaliteti. To pa pomeni zaostrovanje profesionalnih kriterijev ... Če gospodarski subjekti potrebujejo za svoje učinkovito delovanje avtonomijo, potem to še bolj velja za tako subtilno ustanovo, kot je univerza ... Kljub zaprtosti univerze se politična kontrola nad njo ni izkazala za učinkovito ... Med politiko in univerzo lahko obstaja potencialna napetost, znosna koeksistenca in kooperacija enakopravnih partnerjev, ne pa podreditev.«¹⁰

Prispevki za slovenski nacionalni program so spodbudili pisanje »Gradiva za slovensko ustavo« in samih »Tez za ustavo Republike Slovenije«, ki so bile objavljene aprila leta 1988. Avtorji »Pisateljske ustave« so sledili in soustvarjali *Zeitgeist* slovenske pomladi. Vrhovno oblast so želeli omejiti na podlagi »naravnih, torej nedotakljivih, neodtujljivih in temeljnih pravic do dostojanstva človeka in svobode naroda. Ker totalitarne države dvajsetega stoletja ogrožajo državljane na podoben način kot srednjeveški suvereni«, je bilo ustavno varstvo človekovih pravic še vedno, ali ponovno, prvi cilj ustavodajalcev osvobajajočih se narodov Vzhodne in Srednje Evrope. Če so človekove pravice v razmerju do države izhodiščno merilo za določanje predmeta ustave, potem je z njimi funkcionalno povezano tudi načelo, da je dovoljeno vse, kar ni prepovedano. Ustavni liberalizem Pisateljske ustave in na njeni podlagi uveljavljene slovenske ustave se je torej skliceval na francosko Deklaracijo pravic: »Svoboda je v tem, da lahko storiš vse, kar ne škodi drugemu ... Vse, kar z zakonom ni prepovedano, je dovoljeno in nikogar ni mogoče prisiliti k nečemu, kar z zakonom ni zapovedano.«¹¹

Razlaga »Tez za slovensko ustavo« je bila v tem pogledu dovolj določna: »Nesporno se nam je zdelo, [d]a ustava v načelu ne ustanavlja in nadzira družbenih, gospodarskih, političnih in duhovnih razmerij in skupnosti, ampak naj prizna in spodbuja samostojnost gospodarskih subjektov in tržnega sistema, političnih pobud in združevanja, umetniškega in znanstvenega ustvarjanja.«¹²

⁹ Prav tam, str. 176–177, passim.

¹⁰ Prav tam, str. 190–191, passim.

¹¹ Četrty in peti člen Deklaracije pravic, ki jo je sprejela francoska narodna skupščina 26. avgusta 1789.

¹² Peter Jambrek, »Ustava in slovensko narodno vprašanje«, v: »Gradivo za slovensko ustavo«, Časopis za kritiko znanosti, april 1988, str. 34.

III.

Dve leti po sprejetju Ustave Republike Slovenije je zakonodajno telo sprejelo Zakon o visokem šolstvu,¹³ ki je postal predmet številnih strokovnih kritik in razprav, zakonodajnih sprememb in ustavnosodnih presoj. Tudi v času pisanja tega prispevka je v zakonodajnem postopku novela visokošolskega zakona. Moj namen je najprej opozoriti na zgodovinske izvore, stalnost odprtih vprašanj ter na bistvo dosedanjih in sedanjih razprav o slovenski univerzi.

Ključno določilo teh razprav je seveda precedenčna sodba, ki jo je ustavno sodišče sprejelo na seji dne 22. januarja 1998.¹⁴ Za pričujoče razmišljanje sta ključna III. in IV. razdelek sodbe in obe odklonilni ločeni mnenji. Vse točke izreka sodbe so bile sprejete s tesno večino petih proti štirim sodniškim glasovom. Stališča in razlogi večine in manjšine so bili radikalno različni. Za odločitev o drugi točki izreka odločbe, s katero so bile zavrnjene pobude za oceno ustavnosti določb Zakona o zavodih, Zakona o financiranju vzgoje in izobraževanja ter Zakona o visokem šolstvu, ki sta jih dali univerzi v Ljubljani in Mariboru ter dr. Janvit Golob, so glasovali sodniki Jambrek, Krivic, Šturm (kot predsednik), Snoj in Testen. Proti so glasovali sodnica in sodniki Geč-Korošec, Jerovšek, Ude in Zupančič, ki so podpisali dve odklonilni ločeni mnenji.

Ustavno sodišče je najprej opredelilo ustavni kriterij svoje presoje in pri tem odgovorilo na naslednja ključna vprašanja: Kaj je avtonomnost državnih univerz in visokih šol? Ali so avtonomne samo državne univerze, zasebne pa ne? Kdo je nosilec avtonomnosti? Kakšen je način uresničevanja in ustavne podlage za dopustnost posegov v avtonomnost univerze? Katere so druge podlage za presojo ustavnosti?

Na tej podlagi je ustavno sodišče kljub razveljavitvi štirih določb Zakona o visokem šolstvu večino napadenih določb treh zakonov zavrnilo ter tako ohranilo v veljavi njihovo osrednjo pojmovno in normativno strukturo. Ponovno natančno branje te sodbe in ločenih mnenj po nekaj manj kot petnajstih letih me prepričuje, da sem tedaj glasoval napačno. Danes bi se na podlagi drugačne poj-

¹³ Na podlagi drugega odstavka 153. člena Poslovnika državnega zbora in sklepa državnega zbora z dne 23. 9. 2011 je državni zbor na seji dne 19. 4. 2012 potrdil uradno prečiščeno besedilo Zakona o visokem šolstvu, ki obsega Zakon o visokem šolstvu – ZVis (Uradni list RS, št. 67/93 z dne 17. 12. 1993), spremembe tega zakona, ki so bile uveljavljene v letih 1999, 2001, 2003, 2004, 2006, 2008, 2009 in 2011, ter odločbe ustavnega sodišča iz let 1995, 1998, 2008 in 2011.

¹⁴ U-I-34/94-22/01-1998 (Odl. US VII/1, str. 83–111).

movne in logične razlage ter drugačne ocene dejanskih okoliščin pridružil tedanji manjšini. Priznanje za nazaj, da je *culpa* – napaka, krivda, odgovornost – moja, pomeni, da bi se ji pri tedanjem glasovanju moral izogniti, če bi se odločal na podlagi skrbnejše presoje dejstev in razlogov. Da je *culpa* najverjetneje tudi *maxima*, pa je mogoče oceniti na podlagi dejstva, da je bil moj glas (tako kot seveda tudi drugi štirje glasovi sodnikov, ki smo bili v večini) odločilen; en sam *swinging vote* bi pomenil razveljavitev ključnih določb zakonov. Avtonomija ter s tem verjetno tudi kakovost in profesionalnost slovenske univerze bi bila danes drugačna, verjetno na višji ravni.

Bistvo problema sta zadeli naslednji dve opozorili ločenega mnenja sodnika Zupančiča, ki se mu je pridružil sodnik Jerovšek: Najprej, da država nima pravice razglasiti se za »ustanoviteljico« univerze – ker je resnica obratna.¹⁵ In dalje, za vsako politično opcijo in njene mediokritete je univerza priročen predmet preregulacije, avtoritarnega vladanja in politizacije.¹⁶

IV.

V čem je (bilo) torej bistvo spora med večino in manjšino ustavnih sodnikov? Zakaj po mojem sedanjem mnenju tedanja večina ni imela in nima prav?

1. Ustavna sodba omeji pojem avtonomije državnih univerz »predvsem na avtonomijo profesorjev, da avtonomno (neodvisno), brez omejitev in pritiskov, raziskujejo in poučujejo«. ¹⁷ Država kot oblast pa materialno ureja delovanje univerz, nadzoruje njihovo finančno poslovanje, določi temeljne statusnopravne, kadrovske, upravljaljske in finančne okvire delovanja državnih univerz ter ureja temeljna razmerja med subjekti znotraj univerze ter položaj javnosti v upravljanju univerze in v nadzoru nad njenim delovanjem. ¹⁸ Manjšina pa: »Državna univerza ne more biti državni zavod ... Ustava od zakonodajalca zahteva, da univerzo finančno

¹⁵ »Slovenske samostojnosti namreč niso spočele ne takrat še neobstoječe politične stranke niti tedanja republiška birokracija niti tedanja politična nomenklatura. Speljala jo je kritična inteligenca, speljali so jo pisatelji ... Tistih, ki si zdaj lastijo regulatorne ingerence nad univerzo, takrat ni bilo nikjer!« Odklonilno ločeno mnenje sodnika Zupančiča, ki se mu je pridružil sodnik Jerovšek, U-I-34/94-22/01-1998.

¹⁶ »Komunistični paternalizem je potreboval mnoga desetletja, da je univerzo spravil na kolena, to je, da jo je v marsičem oropal meril odličnosti ... Bila bi prava zgodovinska ironija, če bi štafetno palico zdaj prevzela kaka druga politična opcija.« Prav tam.

¹⁷ U-I-34/94-22/01-1998, tč. 30.

¹⁸ Prav tam.

oskrbi, v ostalem pa jo pusti pri miru.« Zakonodajalec naj državnim univerzam zagotovi pravni status neprofitne avtonomne korporacije (Zupančič in Jerovšek). »Brez organizacijske in funkcionalne avtonomije si je nemogoče zamisliti svobodo znanstvenega ustvarjanja« (Ude, Geč-Korošec in Jerovšek).

Testen komentira,¹⁹ da je »zanimivo – in najbrž pravilno – stališče, da »avtonomija univerze ni posameznikova ustavna pravica«. Če je pravilno, potem tudi ni možno reducirati pravico univerze na pravico profesorjev iste univerze. Avtonomija je pravica pravne osebe, ki naj zagotovi temeljne individualne pravice do svobode izobraževanja in znanstvenega ustvarjanja.

2. Ustavna sodba najprej ugotovi, da »avtonomija ni pojem s pravno jasno določeno vsebino«. Čeprav takoj zatem pojasni, da »avtonomnost univerze po povedanem torej pomeni, da univerza sama odloča o lastnih zadevah«, pa v nadaljevanju vztraja, da je določba presplošna in premalo določna, da bi lahko služila kot kriterij pri presoji. Diametralno nasprotno zatrjujeta ločeni mnenji: »Ta ustavna določba je ena najbolj jasnih in kategoričnih v vsej Ustavi.«²⁰

3. Ustavna sodba nadalje razloguje, da lahko v delovanje oseb javnega prava, torej tudi državnih univerz, posega država kot ustanovitelj in kot oblast. Država »se je z določbo 58. člena Ustave pravicam, ki bi jih imela kot ustanoviteljica odpovedala. Pač pa se z navedeno določbo ni odpovedala pravicam, ki jih ima kot oblast: ...« Kot oblast je namreč upravičena posegati tako v javne kot zasebne univerze, in sicer »zaradi zagotavljanja pravic drugih in v javnem interesu.«²¹

Pravkar navedeni, po mojem mnenju povsem arbitrarni konstrukt ustavno sodišče pojasni s tem, da ustavodajalcu pripiše »logični« legitimni cilj urediti razmerja med univerzami in državo tako, da državne univerze ne bi uživale več avtonomnosti kot zasebne.²²

Kako razumeti to razlogovanje? Najprej – če bi »avtonomija« pomenila samostojnost v razmerju do države kot take, potem bi bile

¹⁹ Franc Testen, komentar 58. člena Ustave RS, v: Komentar Ustave Republike Slovenije, Dopolnitev – A, izdala in založila Fakulteta za državne in evropske študije, 2011, ur. Lovro Šturm, str. 926.

²⁰ »Ne vsebuje nobenega pogoja ali zakonske rezerve, temveč jasno in nedvoumno pravi, da je univerza avtonomna. Drugi odstavek, ki izrecno omejuje z zakonom opredeljeno vlogo države na financiranje univerze, s tem kot izjema samo še potrjuje pravilo prvega odstavka. V prvem odstavku gre torej za značilno preskriptivno normo, ki ji v drugem odstavku sledi instrumentalna.« U-I-34/94-22/01-1998, ločeno mnenje Ude, Geč-Korošec in Jerovšek.

²¹ Prav tam, tč. 33.

²² »Drugačno razumevanje bi privedlo do nelogičnega rezultata, da bi v razmerju do države uživale več avtonomnosti državne kot pa zasebne univerze.« Prav tam.

državne univerze zavarovane pred kakršnimikoli posegi države, ustanoviteljskimi in oblastnimi. Vse univerze – državne in zasebne – bi bile izenačene razen v pogledu financiranja, ki naj bi ga za državne univerze urejala država z zakonom, za zasebne pa njihov ustanovitelj in lastnik. In kaj naj bi bilo tu narobe?

Po mnenju ustavnega sodišča verjetno prav to, da bi v obeh primerih izostala možnost omejitve avtonomije univerz s strani države kot oblasti. Zato je bil torej potreben konstrukt dvojnega načina posega države v avtonomijo državnih in zasebnih univerz – kot ustanoviteljice in kot oblasti.

4. Ustavna sodba iz 57. člena ustave, ki določa, da »država ustvarja možnosti, da si državljani lahko pridobijo ustrezno izobrazbo«, izpelje obveznost, »da za zagotovitev ustrezne izobrazbe ustanavlja »državne« univerze in visoke šole ...«. ²³ Etatistični aktivizem sodbe je na tem mestu presegel vse razumne meje: »Možnosti« za pridobivanje izobrazbe je več, ustanavljanje državnih univerz je le ena od njih. Tudi »ustreznih« izobrazb je več, univerzitetna je le ena od njih. Gotovo je ena od možnosti tudi zagotavljanje pogojev za ustanavljanje zasebnih univerz, študij v tujini, organiziranje in financiranje sistema štipendij itd.

5. Med ustavnimi podlagami za dopustnost posegov v avtonomnost univerze ustavna sodba navaja tudi konstrukt naslednje možnosti, ki naj bi jo bila država dolžna ustvarjati, da si državljani lahko pridobijo ustrezno izobrazbo: ²⁴ »Ustavna določba, da država ustvarja možnosti, da si državljani lahko pridobijo ustrezno (torej tudi visoko) izobrazbo, zahteva od države, da zagotovi enoten sistem visokega šolstva. Takšen sistem pa je mogoče zagotoviti le, če država enotno opredeli ustanovitev in delovanje visokošolskih inštitucij, njihovega upravljanja, določitev javno veljavnih študijskih programov in diplom in drugih javnih pooblastil (npr. nostrifikacije), financiranja, nadzora nad porabo javnih sredstev, kontrole kvalitete, razmerja med visokimi šolami in možnost prehodov med njimi, enakovrednost diplom različnih inštitucij in podobno.«

Izpeljava ustavne dolžnosti države, da ustanavlja državne univerze in zagotovi enoten sistem visokega šolstva, iz ustavne določbe o ustvarjanju možnosti za pridobivanje ustrezne izobrazbe je arbitrarna. Pomeni ekstenzivno in aktivistično razlago ustavno

²³ Prav tam, tč. 38.

²⁴ 3. odst. 57. člena Ustave RS: »Država ustvarja možnosti, da si državljani lahko pridobijo ustrezno izobrazbo.«

dopustnih posegov v avtonomijo univerze. Predvsem je v konfliktu z liberalno zasnovo slovenske ustave, po kateri naj bi bilo dovoljeno vse, kar ni z zakonom izrecno prepovedano, kar bi škodilo drugemu ali kar bi omejilo pravice drugih.

V.

Napočil je čas za novo precedenčno ustavno sodbo na podlagi 58. člena ustave. Morebitna uveljavitev sedaj predlagane novele Zakona o visokem šolstvu se zdi odlična priložnost za ustavno pobudo in za novo precedenčno ustavno razlago svobode univerzitetnega pouka in znanstvenega raziskovanja znotraj svobodne in avtonomne univerze.